
ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖZNEL İYİ OLMA VE KARAR VERME STİLLERİNİN İNCELENMESİ
A RESEARCH ON SUBJECTIVE WELL-BEING AND DECISION MAKING OF TEACHER CANDIDATES

Bülent DİLMAÇ*, **Hasan BOZGEYİKLİ****

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, öğretmen adaylarının öznel iyi olma ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkararak öznel iyi oluş ve karar verme stillerini farklı değişkenler açısından incelemektir. Araştırmanın çalışma evrenini 2007–2008 öğretim yılında Selçuk Üniversitesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, üniversitenin eğitim, mesleki eğitim ve teknik eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylar arasında oranlı küme örnekleme yöntemiyle seçilen 600 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma verilerini toplamak için karar verme stilleri ölçeği, öznel iyi olma ölçeği ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, korelasyon (r), t testi, tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. F değerlerin anlamlı olması durumunda farkın hangi gruplardan kaynaklandığını bulmak için Tukey Testi uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda öğretmen adaylarının öznel iyi olma ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ve karar verme stillerinde çeşitli değişkenler açısından anlamlı farklılıklar görülmüştür. Elde edilen bulgular çerçevesinde önerilerde bulunulmuştur

Anahtar Kelimeler: Öznel iyi olma, Karar verme stilleri, Öğretmen adayları

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between subjective well-being and decision making of the teacher candidates in terms of different variables. The domain of this research is the teacher candidates who are studying at Selçuk University in 2007-2008 academic year. The target population of the study is 600 students who are chosen, by cluster sampling method, among the teacher candidates who are studying in education, vocational education and technical education faculties of the university. Decision making style scale, subjective well-being scale and personal information form were used to collect research data. In the data analysis, according to the type of the data, correlations (r), t test, one-way

* Dr., Selçuk Üniversitesi, bdilmac73@hotmail.com

** Yrd. Doç. Dr. Selçuk Üniversitesi, hbozgeyikli@selcuk.edu.tr

analysis of variance were used. In the case of F values were significant; Tukey test was used to find which groups caused the difference. In terms of various variables significant differences were found between well-being and decision making styles of the teacher candidates as the results of these analyses. According to the findings some suggestions has been made.

Keywords: Subjective well-being, Decision making styles, Teacher candidates

1. GİRİŞ

İnsanların sergiledikleri eylemlerin hedefinde çoğunlukla mutlu olmak vardır. Mutluluk kavramı araştırmalarda genellikle pozitif etki, negatif etki ve yaşam doyumu gibi üç boyutu olan öznel iyi olma şeklinde ele alınmıştır (Diener ve Lucas, 1999; Lucas, Diener ve Suh, 1996). Bireyin bilişsel ve duyuşsal olarak kendi yaşamını değerlendirmesi şeklinde tanımlanan öznel iyi oluş, yaşam kalitesinin, öznel amaçları başarabilmenin, günlük yaşamın zorluklarıyla başa çıkabilmenin ve hayattan zevk almanın temel bir göstergesi olarak insan yaşamında çok önemli bir role sahiptir (Diener ve Lucas, 2000). Diener (1984)'e göre öznel iyi oluş, bireylerin yaşam doyumlarına ve olumlu-olumsuz duygulanımlarına ilişkin genel bir değerlendirmedir. Bu değerlendirme bireylerin olaylara verdikleri duygusal tepkileri, duygularını, yaşam doyumları hakkındaki bilişsel yargılarını, evlilik ve iş gibi yaşam alanlarındaki doyumlarını içermektedir (Diener, Oishi ve Lucas, 2003). Öznel iyi oluş ile ilgili çeşitli yaklaşımlar olmasına rağmen bu yaklaşımların hepsi öznel iyi oluşun mutluluk ve eğlencenin yüzeysel duygularının ötesinde olduğu konusunda hemfikirdirler. Birçok araştırmacı öznel iyi oluşun duygusal boyutları yanında bilişsel boyutları da olan karmaşık bir olgu olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Yapılan çok boyutlu analiz teknikleri ile alt yapıları ayrıştırılan pozitif ya da negatif duygu alanlarının bireylerin iyi olmalarında ayrı ayrı etkileri olduğu tespit edilmiştir (Kuşdil, Bayram, Aytaç ve Bilgel, 2004). Öznel iyi oluşta olumlu duygulanım, neşe, ilgi, heyecan, güven, uyanıklık gibi duyguları yansıtırken, olumsuz duygulanım ise korku, öfke, üzüntü, suçluluk ve nefret gibi olumsuz duyguları içeren doyumumsuzluk ve öznel stresi tanımlamaktadır (Ben-Zur, 2003). Diğer taraftan Grob, Wearing, Little, Wanner ve Euronet (1996) ve Ryff ve Keyes (1995) öznel iyi oluşun çeşitli boyutları olan psikolojik bir kavram olarak tanımlanması gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Öznel iyi oluş ile ilgili araştırmalarda ele alınan konulardan biri hayatın belirli özelliklerinin ve kişiliğin, bireyin iyi olmasına nasıl katkı sağladığıdır. Diener (1984)'e göre bireyin öznel iyi oluşunu etkileyen faktörler; a)

cinsiyet ve yaş gibi biyo-sosyal değişiklikler, b) öz saygı ve dışa dönüklük gibi kişilik değişkenleri ve c) aile, iş doyumu gibi sosyal destek değişkenleri olarak gruplandırılmaktadır. Diğer taraftan Mroczek ve Kolarz (1998), öznel iyi oluşu etkileyen etmenleri üç grupta ele almaktadırlar. Bunlar Kişilik özellikleri (Schmutte ve Ryff, 1997), sosyo-demografik faktörler ve çevresel durum (Diener, 2000), faktörleridir.

Diener ve Diener (1996)'a göre bireylerin sosyo ekonomik durumları, yaşları ve cinsiyetleri öznel iyi oluşla güçlü ilişkiler göstermektedir. Ancak DeNeve ve Cooper (1998)'a göre, demografik faktörlerle öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin birçok araştırmada zayıf bulunmasından dolayı, araştırmacıların büyük çoğunluğu öznel iyi oluşun yordayıcısı olarak kişilik değişkenini incelemeye başlamışlardır. Öznel iyi oluşla ilişkisi açısından kuramsal ve deneysel olarak üzerinde en çok durulan kişilik özellikleri dışa dönüklük ve nevrotizmdir (Vitters, 2001). Diğer taraftan denetim odağı (Abbey, Andrews ve Halman, 1992), iyimserlik (Aydın ve Tezer, 1991) ve öz saygı (Lucas, Diener ve Suh, 1996) gibi kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkileri inceleyen çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Ancak öznel iyi oluş ile ilgili literatür incelendiğinde önemli bir kişilik özelliği olan karar verme stilleri ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi ortaya koyan bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Kuzgun (2006)'ya göre karar verme bir ihtiyacı gidereceği düşünülen bir nesneye, kişiye, duruma götüreceği birden fazla yol olduğu zaman, ya da erişilmek istenen hedefin gereksinmeyi gidermede yeterli olup olmadığı kesin değil iken yaşanan sıkıntıyı gidermek için atılan bir adım, bir davranıştır. İnsan çevresine otomatik olarak, içgüdüsel tepkilerle uyum sağlayan bir varlık olmadığından, yaşamın her aşamasında karar verme yaşantısı geçirmektedir. Eğer karar vermeyi gerektiren sorunlar önemli ve girilen eylemler geri dönülemez ise bireyin yaşadığı gerilim de o kadar çok olmaktadır. İnsanlar karar verme durumlarıyla karşı karşıya olduklarında birbirlerinden farklı tepki ve eylemlerde bulunurlar. Karar verme durumunda bulunan bir kişinin yaklaşım, tepki ve eylemlerde bulunma biçimleri karar verme stilleri olarak tanımlanmaktadır (Philips, Paziienza ve Ferin, 1984). Nunnally (1978)'e, göre karar verme stillerinin kavramsal olarak içerdiği ilk teorik açıklamalar, genel özelliklerden daha çok davranışlar üzerinde odaklanırken, bazı araştırmacılar bireylerin topladıkları bilgiler ile süreç bilgileri üzerinde odaklanmaktadır. Scott ve Bruce'e (1995), göre bireyler karar verme sürecinde bilgi toplarken, bu bilgileri özümsemek için hem kavramların hem de bilgilerin ayrıştırılması için daha önceden yerleşmiş bilişsel stillerini temel alırlar. Çeşitli yaşam olaylarının birey tarafından öznel ve bilişsel olarak değerlendirilmesinin öznel iyi oluşu etkileyen önemli bir faktör (Campbell,

1976) olduğu göz önüne alındığında bireylerin karar verme stilleri ile öznel iyi oluşları arasında anlamlı bir ilişki olduğu beklenmektedir.

Öznel iyi oluşu etkileyen değişkenlerin ortaya konması ve öznel iyi oluşu olumsuz yönde etkileyen faktörlerin azaltılmasına yönelik önlemlerin alınması, onların ileride daha mutlu bireyler olmalarını sağlayacaktır. Öğretmen adayları, toplumun yüksek öğrenim gören ve gelecek nesillerin yetiştirilmesinde önemli bir rol üstlenecek grubunu oluşturmaktadır. Bu nedenle, öğretmen adaylarının öznel iyi oluşlarında rol oynayan durumsal yaşam koşulları ve kişilik özelliklerinden birisi olan karar verme stilleri arasındaki ilişkinin araştırılması önemli görülmüş ve bu araştırmanın konusunu oluşturmuştur.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya çıkararak, öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ve karar verme stillerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve öğrenim gördüğü fakülte açısından farklılaşma durumunu incelemektir. Araştırmanın genel amacına uygun olarak aşağıda belirtilen alt problemlere cevap aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri cinsiyetleri açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri okudukları sınıf düzeyi açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri öğrenim gördükleri fakülte türü açısından anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Öğretmen adaylarının öznel iyi olma ve karar verme stillerinin çeşitli değişkenler açısından incelendiği bu çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın örnekleme

Araştırmanın çalışma evrenini 2007–2008 öğretim yılında Selçuk Üniversitesindeki Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Fakültesi ve Teknik Eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise, üniversitenin eğitim, mesleki eğitim ve teknik eğitim fakültelerinde öğrenim görmekte olan öğretmen adayları arasında oranlı küme örnekleme yöntemiyle seçilen (333 bayan-%55,5, 267 Erkek-%44,5) 600 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerini toplamak amacıyla “Karar Verme Stilleri Ölçeği”, “Öznel İyi Oluş Ölçeği” ve araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi formu kullanılmıştır.

Karar Verme Stilleri Ölçeği (KVSÖ)

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının karar verme stillerini belirlemede, Scott ve Bruce (1995) tarafından geliştirilen ve Türkçeye uyarlaması Taşdelen (2002) tarafından yapılan Karar Verme Stilleri Ölçeği” kullanılmıştır. KVSÖ’nin 25 maddeli orijinal formu; rasyonel, sezgisel, bağımlı, kendiliğinden-anlık ve kaçınan karar verme stilleri şeklinde beş alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri; “kesinlikle katılmıyorum” (1), “katılmıyorum” (2), “kararsızım” (3), “katılıyorum” (4), “kesinlikle katılıyorum” (5) şeklinde sıralanan likert tipi 5’li bir dereceleme göre puanlanmaktadır. Scott ve Bruce (1995) ölçeğin her bir alt boyutu için iç tutarlık katsayısını $\alpha=.79$ ile $.94$ arasında değişen değerlerde bulmuşlardır. Taşdelen (2002) tarafından yapılan Türkçe’ye uyarlama çalışmaları sırasında orijinal ölçekteki bir madde ölçekten çıkarılarak toplam madde sayısı 24’e düşürülmüş, faktör yapıları aynen kabul edilmiştir. KVSÖ Türkçe formunun alt boyutları için hesaplanan iç tutarlık katsayıları (Rasyonel Karar verme stili alt ölçeği $\alpha=.76$; sezgisel karar verme stili alt ölçeği $\alpha=.78$; bağımlı karar verme stili alt ölçeği $\alpha=.76$; kaçınan karar verme stili alt ölçeği $\alpha=.79$; kendiliğinden-anlık karar verme stili alt ölçeği $\alpha=.79$; 24 maddeli tüm ölçek için $\alpha=.74$) ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği için yeterli kabul edilmiştir. Bu araştırma için hesaplanan iç tutarlık katsayıları da $\alpha=.74$ ile $.89$ arasında değişmektedir.

Öznel İyi Oluş Ölçeği (ÖİÖÖ)

Öğretmen adaylarının öznel iyi oluşlarını belirlemede Tuzgöl Dost (2004) tarafından geliştirilen “Öznel iyi oluş ölçeği” kullanılmıştır. Bireyle- rin yaşamları hakkındaki bilişsel değerlendirmeleri ile yaşadıkları olumlu ve olumsuz duyguların sıklığı ve yoğunluğunu belirleyerek öznel iyi oluş dü-

zeylerini saptamak amacıyla geliştirilen ölçek 26'sı olumlu, 20'si olumsuz toplam 46 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri "Hiç uygun değil" (1), "biraz uygun" (2), "kısmen uygun" (3), "çoğunlukla uygun" (4) ve "tamamen uygun" (5) şeklinde sıralanan likert tipi 5'li bir dereceleme göre puanlanmaktadır. Öleekten alınabilecek en düşük puan 46, en yüksek puan 230'dur. Yüksek puan öznel iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. ÖİÖÖ'nin araştırmacı tarafından hesaplanan iç tutarlık katsayısı $\alpha=.93$ olarak bulunmuştur. Bu araştırma için hesaplanan iç tutarlık katsayısı ise $\alpha=.89$ olarak bulunmuştur.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf, ve okudukları fakülteleri belirlemek amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda yukarıda belirtilen değişkenlerle ilgili kapalı uçlu sorular sorulmuş ve araştırmaya katılan öğretmen adaylarından kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin toplanması tamamlandıktan sonra, eksik doldurulan ölçekler çıkarılarak kalan veriler üzerinde istatistiksel işlemler yapılmıştır. Bu aşamada, cinsiyet açısından farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Sınıf ve fakülte açısından farklılaşmayı ortaya çıkarmak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluşları ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla da pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği kullanılmıştır.

2. BULGULAR

Bu bölümde öğretmen adaylarına uygulanan KVSÖ, ÖİÖÖ ve kişisel bilgi formundan elde edilen veriler üzerinde yapılan istatistiksel analizler sunulmuştur. Araştırmanın alt amaçlarına ulaşmak için toplam 4 analiz yapılmıştır.

Analiz 1: Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri arasındaki ilişki

Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla pearson momentler çarpımı korelasyon tekniği kullanılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri alt boyutları arasındaki ilişki

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1. Rasyonel K.V.	-	.268**	.187**	-.233**	-.310**	.336**
2. Sezgisel K.V.		-	.042	.092*	.142**	.127**
3. Bağımlı K.V.			-	.044	-.072	-.027
4. Kaçınan K.V.				-	.433**	-.340**
5. Kendiliğinden-Anlık K.V.					-	-.161**
6. Öznel İyi Oluş						-

*p<.05; ** p<.001

Tablo 1' incelendiğinde KVSÖ alt boyutlarından bağımlı karar verme stili haricinde diğer alt boyutlarla öznel iyi oluş anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. KVSÖ'nin rasyonel, sezgisel, kaçınan ve kendiliğinden-anlık karar verme alt boyutları ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki varken bu ilişkinin yönü rasyonel karar verme ($r=.336$, $p<.001$) ve sezgisel karar verme ($r=.127$, $p<.001$) stilleri için pozitif iken, kaçınan karar verme ($r=.340$, $p<.001$) ve kendiliğinden-anlık karar verme ($r=-.161$, $p<.001$) stilleri için negatif bulunmuştur. Bu sonuca göre rasyonel veya sezgisel karar verme arttıkça öznel iyi oluş yükselirken, kaçınan veya kendiliğinden-anlık karar verme arttıkça öznel iyi oluş düşmektedir.

Analiz 2: Cinsiyetlere Göre Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stilleri.

Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla bağımsız gruplar için t testi analizi yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde KVSÖ alt boyutlarından rasyonel karar verme ve kendiliğinden-anlık karar verme stilleri puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunduğu görülmektedir. Diğer taraftan KVSÖ alt boyutlarından sezgisel karar verme, bağımlı karar verme ve kaçınan karar verme alt boyutlarında öğretmen adaylarının puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Tablo 2'e göre KVSÖ rasyonel karar verme alt boyutunda erkek öğretmen adaylarının puan ortalaması $\bar{x} = 23,81$, kadın öğretmen

men adaylarının ortalaması ise, $\bar{x} = 24,95$ 'dir. İki grubun ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değeri 3,955 ($p < 0.05$) olarak bulunmuştur. Bu bulgu iki grubun ortalamaları arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre kadın öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre daha fazla rasyonel karar verme stiline sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin cinsiyetlerine göre farklılaşma durumuna ilişkin bağımsız gruplar için t testi sonuçları

	Cinsiyet	N	X	S.S.	T	p
Rasyonel Karar Verme	Erkek	267	23,81	3,75	3,955*	.001
	Kadın	333	24,95	3,30		
Sezgisel Karar Verme	Erkek	267	14,62	2,87	1,805	.074
	Kadın	333	15,07	3,137		
Bağımlı Karar Verme	Erkek	267	14,19	3,03	,356	.722
	Kadın	333	14,28	3,40		
Kaçıngan Karar Verme	Erkek	267	13,42	3,75	,637	.524
	Kadın	333	13,23	3,68		
Kendiliğinden-Anlık Karar Verme	Erkek	267	14,13	4,23	3,137*	.002
	Kadın	333	13,02	4,35		
Öznel İyi Oluş	Erkek	267	168,18	20,84	6,384*	.001
	Kadın	333	179,29	21,48		

* $p < .05$

Tablo 2 incelendiğinde KVSÖ alt boyutlarından Kendiliğinden-Anlık karar verme alt boyutunda erkek öğretmen adaylarının ortalamasının $\bar{x} = 14,13$, kadın öğretmen adaylarının ortalamasının ise, $\bar{x} = 13,02$ olduğu görülmektedir. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlılığını ortaya koymak amacıyla hesaplanan t değerinin ($t = 3,137$, $p < .05$) .05 düzeyinde anlamlı bir farkı ifade ettiği Tablo 2'de görülmektedir. Bu bulgu iki grup arasında 0.05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle erkek öğretmen adaylarının kendiliğinden anlık karar verme davranışlarının kadın öğretmen adaylarından daha fazla olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının ÖİÖÖ'nden aldıkları puan ortalamaları incelendiğinde erkek öğretmen adaylarının ortalamalarının $\bar{x} = 168,18$ kadın öğretmen adaylarının ortalamalarının ise 179,29 olduğu Tablo 2'de görülmektedir. İki grubun ÖİÖÖ'nden aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla hesaplanan t değeri ($t = 6,384$, $p < .05$), puan ortalamaları arasındaki farkın .05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmek-

tedir. Bu sonuca göre kadın öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri, erkek öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksektir.

Analiz 3: Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin okudukları sınıf düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA

Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin okudukları sınıf düzeyine göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tekyönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeyi açısından KVSÖ alt boyutlarından rasyonel karar verme ($F=8,920$, $p<.05$), sezgisel karar verme ($F=3,046$, $p<.05$), kaçınan karar verme ($F=6,762$, $p<.05$) ve kendiliğinden-anlık karar verme ($F=4,739$, $p<.05$) alt boyutlarından anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir. KVSÖ alt boyutlarından bağımlı karar verme ($F=1,174$, $p>.05$) alt boyutunda ise anlamlı fark gözlenmemiştir. Bu sonuca göre rasyonel, sezgisel, kaçınan ve kendiliğinden-anlık karar verme stilleri sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Diğer taraftan öğretmen adaylarının okudukları sınıf düzeyi açısından öznel iyi oluşları arasındaki farklılaşmayı ortaya koymak amacıyla hesaplanan f değeri ($F=3,553$, $p<.05$) gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri okudukları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Analizler sonucunda ortaya çıkan farklılaşmanın kaynağını bulmak amacıyla ileri analiz olarak Tukey testi yapılmıştır. Tukey testi sonuçlarına göre KVSÖ rasyonel karar verme alt boyutunda farklılaşma birinci ve dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının puan ortalamalarından kaynaklanmaktadır. Birinci sınıf ve dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmazken her iki sınıfta okuyan öğretmen adaylarının puan ortalamalarının ikinci ve üçüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ortalamalarından anlamlı düzeyde düşük olduğu bulunmuştur. Bu sonuca göre ikinci ve üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adayları birinci ve dördüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarına oranla daha fazla rasyonel karar verme stiline sahiptirler.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin okudukları sınıf düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA testi sonuçları

Değişken	Sınıf	N	X	S.S.	F	p
Rasyonel Karar Verme	1. Sınıf	134	23,96	3,46	8,920*	,001
	2. Sınıf	83	25,39	3,52		
	3. Sınıf	168	25,26	3,18		
	4. Sınıf	215	23,74	3,69		
Sezgisel Karar Verme	1. Sınıf	134	15,38	2,79	3,046*	,028
	2. Sınıf	83	15,27	2,90		
	3. Sınıf	168	14,44	3,47		
	4. Sınıf	215	14,73	2,80		
Bağımlı Karar Verme	1. Sınıf	134	14,63	3,60	1,174	,319
	2. Sınıf	83	14,31	2,82		
	3. Sınıf	168	14,25	2,97		
	4. Sınıf	215	13,96	3,36		
Kaçıngan Karar Verme	1. Sınıf	134	14,43	3,57	6,762*	,000
	2. Sınıf	83	13,27	3,55		
	3. Sınıf	168	12,52	3,44		
	4. Sınıf	215	13,25	3,90		
Kendiliğinden-Anlık Karar Verme	1. Sınıf	134	14,50	4,64	4,739*	,003
	2. Sınıf	83	13,42	4,57		
	3. Sınıf	168	12,64	4,33		
	4. Sınıf	215	13,61	3,92		
Öznel İyi Oluş	1. Sınıf	134	171,98	19,73	3,553*	,014
	2. Sınıf	83	176,60	21,44		
	3. Sınıf	168	178,26	22,23		
	4. Sınıf	215	171,89	22,66		

*p< .05

Sezgisel ve kendiliğinden anlık karar verme alt boyutlarında farklılığın kaynağını birinci sınıfa devam eden öğretmen adayları ile üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarının oluşturduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre birinci sınıfa devam eden öğretmen adayları içerisinde sezgisel ve kendiliğinden-anlık karar verme stiline sahip olanların oranı üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Kaçıngan karar verme alt boyutunda ise farklılığın kaynağını birinci sınıfa devam eden öğretmen adayları ile üçüncü ve dördüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarının oluşturduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre birinci sınıfa devam eden öğretmen adayları içerisinde kaçıngan karar verme stiline sahip olanların oranı üçüncü ve dördüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksektir.

Sınıf değişkeni açısından öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan tukey testi sonuçlarına göre üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ölçeği puan ortalamaları dördüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuca göre üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri, dördüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksektir.

Analiz 4: Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin okudukları fakülte türüne göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA

Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin öğrenim gördükleri fakülte türüne göre farklılaşma durumunu ortaya koymak amacıyla tekyönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının okudukları fakülte türü açısından KVSÖ alt boyutlarından rasyonel karar verme ($F=29,303$, $p<.05$), kaçıngan karar verme ($F=6,447$, $p<.05$) ve kendiliğinden-anlık karar verme ($F=6,966$, $p<.05$) alt boyutlarında anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Diğer taraftan KVSÖ alt boyutlarından sezgisel karar verme ($F=2,278$, $p>.05$) ve bağımlı karar verme ($F=,204$, $p>.05$) alt boyutunda ise anlamlı fark gözlenmemiştir. Bu sonuca göre rasyonel, sezgisel, kaçıngan ve kendiliğinden-anlık karar verme stilleri öğrenim gördükleri fakülte türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Diğer taraftan öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri fakülte türü açısından öznel iyi oluşları arasındaki farklılaşmayı ortaya koymak amacıyla hesaplanan F değeri ($F=23,488$, $p<.05$) gruplar arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri öğrenim gördükleri fakülte türüne göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Analizler sonucunda ortaya çıkan farklılaşmanın kaynağını bulmak amacıyla ileri analiz olarak Tukey testi yapılmıştır.

Tukey testi sonuçlarına göre KVSÖ rasyonel karar verme alt boyutunda farklılaşmanın mesleki eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının puan ortalamalarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Mesleki eğitim

fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının Rasyonel karar verme alt ölçeği puan ortalamalarının eğitim ve teknik eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Bu sonuca göre mesleki eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının, eğitim ve teknik eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarına oranla daha fazla rasyonel karar verme stiline sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ve karar verme stillerinin okudukları fakülte türüne göre farklılaşma durumuna ilişkin ANOVA testi sonuçları

Değişken	Fakülte	N	X	S.S.	f	p
Rasyonel Karar Verme	Eğitim	218	23,96	3,16	29,303*	.001
	Teknik Eğitim	224	23,66	4,07		
	Mesleki Eğitim	158	26,20	2,53		
Sezgisel Karar Verme	Eğitim	218	15,14	2,75	2,278	.103
	Teknik Eğitim	224	14,54	3,08		
	Mesleki Eğitim	158	14,95	3,28		
Bağımlı Karar Verme	Eğitim	218	14,17	3,61	,204	.816
	Teknik Eğitim	224	14,20	3,07		
	Mesleki Eğitim	158	14,37	2,93		
Kaçırgan Karar Verme	Eğitim	218	13,99	3,79	6,447*	.002
	Teknik Eğitim	224	13,09	3,78		
	Mesleki Eğitim	158	12,67	3,33		
Kendiliğinden-Anlık Karar Verme	Eğitim	218	13,92	4,41	6,966*	.001
	Teknik Eğitim	224	13,88	4,13		
	Mesleki Eğitim	158	12,41	4,35		
Öznel İyi Oluş	Eğitim	218	173,86	21,34	23,488*	.001
	Teknik Eğitim	224	168,42	22,53		
	Mesleki Eğitim	158	183,42	18,53		

*p < .05

Kaçırgan ve kendiliğinden anlık karar verme alt boyutlarında farklılığın kaynağını ise eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının oluşturduğu gözlenmiştir. Bu sonuca göre eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adayları içerisinde kaçırgan ve kendiliğinden-anlık karar verme stiline sahip olanların oranının mesleki eğitim ve teknik eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarından anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur.

Fakülte değişkeni açısından öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan tukey testi sonuçlarına göre mesleki eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının öznel iyi oluş ölçeği puan ortalamaları eğitim fakültesi ve teknik eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksektir. Bu sonuca göre mesleki eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri, eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinden, eğitim fakültesinde okuyan öğretmenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ise teknik eğitim fakültesinde okuyan öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksektir.

3. TARTIŞMA

Öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada aynı zamanda öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleriyle, karar verme stillerinin cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırmanın en önemli bulgusu öznel iyi oluş düzeyi ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmasıdır. Araştırma sonuçlarına göre rasyonel ve sezgisel karar verme stilleri ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki varken, kaçınan ve kendiliğinden-anlık karar verme ile negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Literatürde öznel iyi oluş ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak çeşitli yaşam olaylarının birey tarafından öznel ve bilişsel olarak değerlendirilmesinin öznel iyi oluşu etkileyen önemli bir faktör (Campbell, 1976) olduğu göz önüne alındığında çıkan sonuç çok anlamlı olmaktadır. Diğer önemli bulgu rasyonel ve sezgisel karar verme stili ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin pozitif yönlü olmasıdır. Rasyonel karar verme stili, alternatiflerin mantıklı değerlendirildiği ve araştırıldığı, sezgisel karar verme stili ile önsezi ve duygulara güvenin yoğun olarak yaşandığı yaklaşımlardır (Scott ve Bruce, 1995). Bu durumda karar verme durumunda olan bireylerin karar verirken alternatifleri mantıklı değerlendirme, önsezilere ve duygularına güvenme düzeylerinin artmasının onların öznel iyi oluşlarını da arttıracak şekilde değerlendirilebilir. Diğer taraftan kaçınan ve kendiliğinden-anlık karar verme ile öznel iyi oluş arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç, karar vermeden kaçınma eğiliminin yaşandığı veya anında, düşünmeden ve alternatifleri değerlendirmeden hızlıca işleyen bu yaklaşıma göre karar verenlerin öznel iyi oluşlarının düşeceği şeklinde değerlendirilebilir. Bu bulgulara göre öznel iyi oluş düzeyini arttırmak için rasyonel veya sezgisel karar verme stillerinin öğretilmesi

önemli görülmektedir. Benzer bir şekilde Ersever (1996) bireyin yaşamından doyum alması ve kendini geliştirebilmesi için, uygun ve etkili karar verme becerisi kazanmasına yardımcı olunması gerektiğini ifade etmektedir.

Araştırmanın diğer bir bulgusu, öğretmen adaylarının karar verme stilleri ve öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Karar verme stilleri açısından cinsiyetler arasında sadece rasyonel karar verme ve kendiliğinden-anlık karar verme boyutlarında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre kadın öğretmen adayları arasında rasyonel karar verme stilindeki düzeyin erkek öğretmen adaylarından daha yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan anlık karar verme boyutunda erkeklerin puanın kadınlardan daha yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulgu Kuzgun (1992)'un araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Kuzgun (1992) kız öğrencilerin mantıklı karar verme ve kararsızlık alt boyuttan aldıkları puan ortalamalarının, erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu; erkek öğrencilerin de içtepsel karar verme alt boyut puan ortalamalarının, kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde farklı olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte karar verme stilleri ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalarda (Avşaroğlu, 2007; Deniz, 2002; Köse, 2002; Taşdelen, 2002), karar verme stilleri ile cinsiyet arasında anlamlı farklılıkların olmadığı rapor edilmiştir.

Öznel iyi oluş değişkeni açısından bakıldığında cinsiyetler arasında kadın öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin erkek öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu Wood, Rhades ve Whelan (1989) ve Kelley ve Stack (2000) gibi araştırmacıların kadın ve erkeklerin iyi oluş düzeylerinin farklı olduğunu ortaya koydukları araştırmaların bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Diğer taraftan bir çok araştırmacı da (Hampton ve Marshal, 2000; Hintikka, 2001; Tuzgöl Dost, 2004) öznel iyi oluş düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucunu bulmuşlardır.

Araştırmanın diğer bir bulgusu, öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeyleri ve karar verme stillerinin okudukları sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Araştırma bulgularına göre öğretmen adaylarının karar verme stilleri okudukları sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu bulgu Avşaroğlu (2007)'nin üniversite öğrencileri üzerinde yapmış olduğu araştırmanın bulgularıyla farklılık göstermektedir. Farklılık gösteren bu araştırmaya göre üçüncü sınıfa devam eden öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinin fakültenin dördüncü sınıfına devam eden öğretmen adaylarının öznel iyi oluş düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak sınıf düzeyi ve öznel iyi oluş arasındaki ilişki düzeyini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu bulgu karar verme

stilleri açısından ele alındığında fakültenin son sınıfında bireylerin yaşamlarında yeni bir evreye geçmeye hazırlanmaları nedeniyle ortaya çıkabilecek çeşitli sorunların öznel iyi oluşu etkilemesi şeklinde açıklanabilir.

Araştırmanın son bulgusu öğretmen adaylarının karar verme stilleri ile öznel iyi oluş düzeylerinin öğrenim gördükleri fakülte türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkindir. Gerek karar verme stilleri gerekse öznel iyi oluş düzeyleri açısından bakıldığında öğrenim görülen fakülte türünün anlamlı bir farklılık oluşturduğu sonucu bulunmuştur. Literatürde öğrencilerin okudukları bölüm veya fakülte ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın bulguları ele alındığında öznel iyi oluş ile karar verme stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu, özellikle rasyonel karar verme ve sezgisel karar verme stilleri ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin pozitif olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak bireylerin rasyonel karar verme becerilerinin artırılmasına yönelik etkinliklerin planlanıp düzenlenmesinin onların öznel iyi oluş düzeylerini de olumlu yönde etkileyeceği sonucuna varılabilir. Karar verme stilleri ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin deneysel daha geniş bir örneklem üzerinde ve daha ileri istatistikî teknikler kullanılarak araştırılmasının iyi olacağı düşünülmektedir.

4. KAYNAKLAR

- Abbey, A., Andrews, F. M., Halman, L. J. (1992). Infertility and subjective well-being: The mediating roles of self-esteem, internal control, and interpersonal conflict. *Journal of Marriage & the Family*, 54, 408-417.
- Avşaroğlu, S. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, G. ve Tezer, E. (1991). İyimserlik, Sağlık Sorunları ve Akademik Başarı İlişkisi, *Psikoloji Dergisi*. 7 (26):2-9.
- Campbell, A. (1976). Subjective measures of well-being. *American Psychologist*, 31, 117-124.
- DeNeve, K.M., Cooper, H. (1998). The happy personality: A meta analysis of 137 personality traits and subjective well being, *Psychological Bulletin*, 124, 2, 197-229.
- Deniz, M.E. (2002). Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stratejileri ve Sosyal Beceri Düzeylerinin TA-Baskın Ben Durumları ve Bazı Özlük Niteliklerine

- Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95 , 3, 542-575.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being. The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34–43.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being. The science of happiness and a proposal for a national index. *American Psychologist*, 55(1), 34–43.
- Diener, E., Diener, C. (1996). Most people are happy. *Psychological Science*, 7, 181–185.
- Ersever, H.Ö. (1996). Karar Verme Becerileri Kazandırma Programının ve Etkileşim Grubu Deneyiminin Üniversite Öğrencilerinin Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkileri. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Grob, A., Wearing, A. J., Little, T. D., Wanner, B., Euronet, (1996). Adolescents' well-being and perceived control across 14 sociocultural contexts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 785–795.
- Hampton, N. Z., Marshall, A. (2000). Culture, gender, self-efficacy and life satisfaction: A Comparison between Americans and Chinese People with Spinal Cord injuries. *Journal of Rehabilitation*. 66, 2, 21-29.
- Hintikka, J. (2001). Religious attendance and life satisfaction in the Finnish general population. *Journal of Psychology and Theology*. 29, 2, 158
- Kelley, T. M., Stack, S. S. (2000). Thought Recognition, Locus of Control and Adolescent Well-Being. *Adolescence*. 35,139
- Köse, A. (2002). Psikolojik Danışma ve Rehberlik Birinci Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet ve Algılanan Sosyo-ekonomik Düzey Açısından Psikolojik İhtiyaçları ve Karar Verme Stratejilerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuşdil E., Bayram, N., Aytaç, S., Bilgel, N. (2004). Çalışma Yaşamında Bireylerin Yaptıkları İşe İlişkin Duygularının İş Stres Tepkileri Üzerine Etkisi, İş,Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, Cilt :6-Sayı:1.
- Kuzgun, Y. (1992). “Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu”. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Türk Psikologlar Derneği. s, 161-170.
- Kuzgun, Y. (2006). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Lucas, R.E, Diener, E., Suh, E. (1996). Discriminant validity of well-being measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71, 616–628.

- Mroczek, D. K., Kolarz, C.M (1998). The effect of age on positive and negative affect: A Developmental perspective on happiness. *Journal of Personality and Social Psychology*. 75, 5, 1333-1349.
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw- Hill.
- Philips, S. D., Paziienza, N. J., Ferin, H.H. (1984). Decision-Making styles and problem solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 4, 497-502.
- Ryff, C. D., Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, 719-727.
- Schmutte, P. S., Ryff, C. D. (1997). Personality and well-being: Reexamining methods and meanings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(3), 549-559.
- Scott, S., G., Bruce, R. A. (1995). Decision Making Style, the development and of a new measure. *Educational and Psychological Measurement*. Vol.55, no.5. 818-831.
- Scott, S.G., Bruce, R.A. (1995). "Decision Making Style: The Development and Assessment of a New Measure". *Educational and Psychological Measurement*. Vol: 55. 818-831.
- Taşdelen, A. (2002). Öğretmen Adaylarının Farklı Psiko-sosyal Değişkenlere Göre Karar Verme Stilleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taşdelen, A. (2002). Öğretmen adaylarının farklı psikososyal değişkenlere göre karar verme stilleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü D.E.Ü.B.E.F, İzmir.
- Tuzgöl Dost, M. (2004). Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Hacettepe Üniv., Ankara.
- Vitters, J. (2001). Personality Traits and subjective well-being emotional stability, not extraversion, is probably the important predictor. *Personality and Individual Differences*. 31, 6, 903-914.
- Wood, W., Rhades, N., Whelan, M. (1989). Sex differences in positive well-being: A Consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*. 106, 2, 249-264.

* * * *